

DOI: 10.33608/0236-1477.2020.01.76-85

УДК 304.42Франко:070.32

Данута ШИМОНІК, доктор габілітований, професор
Інститут регіональної культури і літературознавчих досліджень
ім. Францішка Карпінського (Польща),
ul. Batalionow Chłopskich 24, Siedlce 08 110
e-mail: d.szym@op.pl
ORCID: 0000-0003-0671-6619

ІВАН ФРАНКО НА СТОРІНКАХ «KURIERA LWOWSKIEGO»: ЩОДО СЛОВ'ЯНСЬКИХ ПИТАНЬ

У статті проаналізовано тексти І. Франка, присвячені панславізму, зосібна, слов'янському питанню, які були опубліковані 1888 р. в кількох випусках «Kuriera Lwowskiego». Письменник і публіцист окреслив дві різні течії: централістську (московську) і федералістську. Симпатії українського письменника належать останній, що уможливило об'єднання слов'янських племен із метою захисту спільних інтересів і базується на принципі взаємоповаги та збереження традицій кожної національної одиниці.

Ключові слова: Іван Франко, «Kurier Lwowski», панславізм

Іван Франко — видатний громадський діяч, письменник, публіцист — друкував свої тексти майже у всіх вагомих журналах і газетах Галичини, таких як «Голос», «Діло», «Календар робітників», «Праця», «Правда», «Соціальний огляд», «Літературний, мистецький, науковий та соціальний тиждень», «Зерно», «Край» та ін. Найбільше й найцікавіше зібрання публікацій автора «Мойсея» побачило світ на сторінках «Kuriera Lwowskiego» — польськомовної щоденної газети, що виходила з 31 бе-

Цитування: Шимонік Данута. Іван Франко на сторінках «Kuriera Lwowskiego»: щодо слов'янських питань. *Слово і Час*. 2020. № 1 (710). С. 76—85. <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2020.01.76-85>

резня 1883 р. [19, 6—7] (у тексті використовуємо сучасну назву газети, натомість у бібліографії залишаємо оригінальне написання; давні мовні форми подаємо в сучасному варіанті). Першим редактором газети був консерватор Людвіг Масловський, з 1883 р. цю посаду обіймав демократ Генрік Ревакович. Під його керівництвом видання перетворилося на прогресивний орган боротьби зі станчиками, політичним угрупованням у Західній Галичині, який водночас відстоював інтереси дрібної буржуазії та інтелігенції. Радикалізм газети посилювався, коли головним редактором став Болеслав Вислоух — організатор і лідер народного руху в Галичині (докладніше про це йдеться у працях Кшиштофа Дуніна-Вонсовича [14; 14]). З «Kurierem...» співпрацювали відомі письменники: Ян Каспрович, Болеслав Лімановський, Генрік Ревакович, Еліза Ожешкова, Владислав Оркан й Іван Франко, котрий публікував свої тексти у 1886—1897 рр. І. Франко перестав співпрацювати з газетою, а також з іншими польськими виданнями після численних атак, викликаних публікацією його статті «Поет зради», присвяченої «Конраду Валенроду» А. Міцкевича. За майже десять років український письменник оприлюднив у газеті понад 700 статей згідно з бібліографічним списком, що охоплював десяток сторінок (цей список уклав Мирослав Мороз [2], пізніше передрукувавши у «Варшавському журналі українознавства» під редакцією Стефана Козака [16, 158—184]). Висловлюємо велику подяку за титанічну працю авторам бібліографії й погоджуємося зі словами С. Козака щодо великих заслуг у цій галузі М. Павліка, М. Возняка та В. Дорошенка, водночас хотіли б звернути увагу на незначні недоліки, наприклад, нам не вдалося знайти зі згаданого переліку статтю «Krug krukowi oko dziobie» («Kurier...» за 1896 р., № 8); також неправильно вказана бібліографічна адреса публікації «Car o katastrofie na Chotyńskim polu» («Kurier...» за 1897 р., № 214). На жаль, цього, як і кількох інших позицій, ми не змогли знайти у вказаних номерах газети. Можливо вони були опубліковані в одному з додатків до львівської газети. Пошук публікацій став би значно легшим, якби числа було подано по днях (так, наприклад, зроблено в онлайн-версії «Kuriera...», що належить Австрійській національній бібліотеці). Озвучені спостереження не применшують важливості титанічних зусиль з упорядкування творів І. Франка, опублікованих на сторінках «Kuriera...», тим паче, що багато з них не мали авторського підпису. Тож читач змушений довіряти дослідникам, які доклали багато зусиль для підготовки «Бібліографії», котра лише в «Kurierze...» налічує понад 700 найменувань.

Ростислав Радишевський, посилаючись на К. Дуніна-Вонсовича, згадує про 745 та 14 публікацій, включених у додаток до «Kuriera...» під назвою «Tydzień» [19, 14]. С. Козак заважає, що бібліографія творів І. Франка налічує понад п'ять тисяч позицій, складається з поетичних, прозових, драматичних, історико-літературних, філософських, етнографічних, літературно-критичних і фольклористичних досліджень. Також

дослідник зазначає, що український письменник був надзвичайно плідним і завзятим публіцистом, прекрасним текстологом і бібліографом, геніальним мовознавцем та економістом, видатним перекладачем, суспільно-політичним діячем й організатором літературно-наукового життя в Галичині. Ми можемо пересвідчитися в цьому, вивчаючи Франкові твори, опубліковані на сторінках «Kuriera...», а також на сторінках культурно-літературного додатку львівської газети «Tydzień».

На сторінках «Kuriera...» І. Франко висловлював свою думку щодо багатьох питань, причому робив це блискавично, демонструючи чудове розуміння проблематики. У політичному та суспільному житті практично не було сфери, яка б не цікавила цього невтомного митця. І. Франко обговорював майже всі проблеми, актуальні для тогочасного суспільства Галичини: політичні («Zdemaskowanie taktyki partyjnej», 1886, № 175; «Sekret koła poselskiego», 1888, № 90; «Posłowie i ich wybory», 1888, № 165; «Demokracja galicyjska», 1889, № 88), релігійні («Jeszcze o jubileuszu chrztu Rusi», 1888, № 163; «Zmiany w cerkwi ruskiej», 1891, № 217), національні («Ukrainofilstwo galicyjskie», 1885, № 15, «Rosja i Litwini (I, II)», 1890, № 150, 154), економічні («Program ekonomiczny», 1888, № 57; «Przemysł galicyjski (I, II)», 1888, № 115—116), освітні («Praca Czechów na polu oświaty», 1888, № 11; «Nasze szkoły średnie (I, II)», 1890, № 316, 317, 319—321), етнографічні («Kilimy podolskie (I—III)», 1892, № 91—93; «Muzeum pokuckie w Kołomyi», 1892, № 97) та ін., коментував важливі події («Bunt w Stojańcach», 1897, № 98), писав некрологи, вів дискусії зі своїми ідеологічними опонентами. Його цікавили запаси армії, проблема судноплавства на Дністрі, питання, що стосувалися Російської імперії та інших слов'янських держав. Окрему групу складали публікації на теми літератури, науки й культури. І. Франко неодноразово звертався до творчості Тараса Шевченка та інших письменників, наукового доробку професора Михайла Драгоманова («Prof. Dragomanow o sytuacji w Rosji», 1894, № 318). Митець велику увагу приділяв польським митцям, наприклад, Я. Каспровичу, обговорював нове видання творів Вільяма Шекспіра в польському перекладі (1894, № 291, 292, 294). У полі зацікавлень І. Франка був і панславізм — культурний і політичний рух, ініційований чехами й надзвичайно популярний у Російській імперії (див.: [20]).

Автор «Мойсея» присвятив серію статей панславізму, які були опубліковані на сторінках «Kuriera...» в березні й квітні 1888 р. Відповідно до змісту першого допису «Postępy panslawizmu», поштовхом до написання був передрук у першому номері російського журналу «Самоуправление», «захоплюючої і з вогнем написаної» статті з сербського щоденного видання «Радикал». Також левову частку тексту українського письменника складали цитати, узяті, як і належить, з цього передруку й перекладені польською мовою. У вступній частині І. Франко висловлював власне розуміння сучасної політичної ситуації і в її контексті говорив про панславізм, який він пов'язував із «проблисками народного почуття». Водночас,

осмислюючи суть руху, він розрізняв у ньому дві різні течії: централістську (московську) і федералістську [5]. Свою симпатію український письменник виявляв останній, яка передбачала об'єднання слов'янських племен задля відстоювання спільних інтересів на основі взаємоповаги й збереження традицій кожної національної одиниці. Сумніви щодо панславізму, вважав автор, з'явилися через нерозуміння його суті як самими слов'янами, так і «зовнішніми спостерігачами». За словами І. Франка, з одного боку, сила централістського (московського) панславізму була завищена, а з другого — переваги об'єднання федералістів лишалися недооціненими. Письменник ілюстрував негативний досвід об'єднання слов'ян під російським керівництвом прикладом болгар. Після російсько-турецької війни 1877—1878 рр. і після задоволення національних і культурних потреб болгар відбулося поступове скорочення незалежності, і, як стверджував із деяким перебільшенням І. Франко, «sympatie do Rosji zaczęły topnieć, ustępując miejsca zawziętej, nieraz nawet aż nadto namiętnej i ślepej nienawiści» [12]. Аналогічна ситуація, зазначав український мислитель, мала місце в Сербії. Прочитуємо невеликий фрагмент праці І. Франка: «Wielka, silna i potężna Rosja — pisze „Radikal” — wzięła na siebie względem państw bałkańskich rolę rozsiewacza zaburzeń i nieporządków. Ajenci rosyjscy, utrzymywani kosztem skarbu rosyjskiego, przygotowują bomby, ostrzą kindżały, nabijają rewolwery, piszą Ъbuntownicze proklamacje — jednym słowem zachowują się iście jak spiskowcy, których celem jest popełniać zabójstwa lub podżęgać do powstania.

I wszystko to robi się za wiadomością cara i rządu rosyjskiego, za pełną ich zgodą i pomocą! Syn człowieka, który padł ofiarą spisku, werbuje na swą służbę buntowników i zabójców i posyła ich na Bałkany z misją — mordowania tam niemiłych mu panujących. Czy to nie okropna zhora, nie produkt chorowitej wyobraźni, nie sen okropny. Nie, to fakt rzeczywisty i dowiedziony. Tak jest, potężna Rosja używa swej siły, swego złota i swego wpływu, który posiada między chrześcijanami bałkańskimi na to, by rozniecać bunty, wykradać książąt lub zabijać ich!

Oto jest słowianofilskie braterstwo, które ona niesie w nasze strony! Oto przykład jaki nam dają nasi starsi bracia! Oto ta solidarność do której nas wzywają!» [12].

У цитованій статті згадувалося про нічне викрадення болгарського принца Олександра Баттенберга, що сталося після того, як він перейнявся політикою (це не відповідало очікуванням Росії). Отже, «Радикал» висловлював рішучий спротив втручанню в справи балканських країн: «Jeżeli między nami i nimi zdarzają się czasem jakie nieporozumienia, to usuwać je ma nie kto inny, tylko my sami» [12]. У концепції І. Франка централістські ідеї панславізму були цілковито відкинута балканськими народами, які відвернулися від Росії в момент її надмірного втручання в їхні внутрішні справи. Український інтелектуал чітко вказував на банкрутство централістського панславізму не лише в моральному, а й матеріальному плані.

Панслов'янська проблематика також була пов'язана з іменем видатного українського поета й історика Миколи Костомарова (ідеться про матеріал, уміщений у № 71 «Kuriera...» від 11 березня 1888 р. [11]). У короткому вступі автор повідомив про смерть науковця (до речі, вказав неправильну дату) й інформував про слов'янофільське Кирило-Мефодіївське братство, засноване 1846 р. й заарештоване 1847 р., а також про долю його цензурованої програми. Упродовж багатьох років цей документ був недоступним для широкого загалу (уперше був опублікований у щомісячному журналі «Русская мысль»). І лише 1886 р. програма товариства знову з'явилася в біографії М. Костомарова, написаній Василем Семевським в історичному журналі «Русская старина» [3, 181—212]. І. Франко подав цей програмний документ у власному перекладі, зауваживши, що братство плекало ідеї єдності слов'ян, а також майбутньої федерації слов'янських народів на засадах свободи й автономії [17]. Він, зокрема, стверджував, що товариство намагалось завербувати якнайбільше членів із різних верств населення, особливо серед професорів, учителів і письменників, бо вони найбільше впливали на молодь. У програмі братчиків були тези про рівноправність релігій і пропозиції застосовувати слов'янські мови для католицького богослужіння. М. Костомаров пропонував також долучити слов'янські народи до складу Російської імперії з метою утворення федерації: держава в цьому випадку повинна була б мати «кантони», що відповідали б географічному положенню окремих регіонів (наприклад, Польщі, Білорусії, Чехії та Моравії, Сербії тощо); частина Галичини теж повинна була б відійти до Росії. Київ мав лишитись головним містом поза кантонами, де передбачалися засідання сейму. Водночас кожен кантон мав би свій сейм, а країною керував би президент, котрого обирали б на чотири роки. Для оборони країни планувалось створення регулярної армії, а в кожному кантоні діяла б міліція та оборонці, що мали б необхідний досвід на випадок війни. І. Франко вважав програму братчиків занадто ідеалістичною, з чим можна погодитися. Проте деякі дискусійні моменти були досить прогресивними для свого часу і справді свідчили про високий інтелектуальний потенціал М. Костомарова та його колег.

«Героем» чергового «Kuriera...» (№ 74 від 14 березня 1888 р.) став український громадський діяч, учений, краєзнавець, літературознавець, історик й публіцист М. Драгоманов [1; 4; 7]. Багато років І. Франко перебував під значним впливом цього безкомпромісного соціаліста, який до кінця життя переймався здобуттям національного суверенітету українців. Програма суспільних дій М. Драгоманова була схожа на програму Кирило-Мефодіївського братства, хоча, як зазначав І. Франко, подробиці програми таємного товариства йому були невідомі. Загалом стаття доповнює попередню. І. Франко звернув увагу на важливий, на його думку, аспект діяльності М. Драгоманова, який стосувався вивчення стану окремих слов'янських племен і студювання наукових праць про центра-

лізм і федералізм. Автор збірки «З вершин і низин» коротко окреслив питання про «державну мову» в Росії, підняте українським етнологом, завваживши його незадоволення щодо «германізації та русифікації польських, білоруських та українських провінцій».

У наступному випуску «Kuriera...» (№ 76 за 1888 р. від 15 березня) І. Франко констатував зміну курсу щодо об'єднання слов'ян, спричинену геополітичними змінами в Європі (об'єднання Італії та Німеччини). Наслідком нової політики стало негативне ставлення до великих публікацій і, отже, ширшого висвітлення слов'янського питання. Натомість І. Франко вважав, що настав час для розгляду спірних проблем, які виникли головним чином через зіткнення двох систем деспотизму й централізації, і це, на думку українського письменника, не було проявом панслов'янської думки. Ішлося про нагальний розгляд цих питань, оскільки консолідація слов'ян не була злочином проти людства чи проти поступу, не становила загрози для Австрії з її автономно-федералістичною системою управління державою. Нове розуміння панславізму могло бути «фундаментом і запорукою сили Австрії», писав автор тексту «Postępy panslawizmu». І. Франко припускав, що в тодішній автономній федералістичній системі Австрії уже були закладені початки панславізму, котрі могли бути гарною основою для сильної держави. Водночас він звинувачує австрійську владу в байдужості до слов'янських держав і їх прагнення свободи.

Стаття «Jeszcze słówko o panslawizmie» з'явилася в «Kurierze...» (№ 83 від 23 березня 1888 р.) як відповідь на висловлене в публікації «Narodowość a fikcje wszechsłowiańskie», оприлюдненій у краківському журналі «Nowa Reforma» (ішлося про полеміку з Франковими текстами). Автор «Postępów panslawizmu» дискутує з опонентом, закидаючи нерозуміння історичних фактів, зосібна й питання аналогії між італійцями та слов'янами. Український письменник стверджував, що про етнографічну єдність Італії може сміливо говорити лише той, хто не знає про окремі групи італійського народу, котрі розмовляють різними діалектами так само, як і слов'яни; хто не знає історії італійської держави після падіння Римської імперії, бо національна ідентичність італійців формувалась упродовж XVIII—XIX ст.: «O jednolitości etnograficznej Włoch może tak śmiało mówić tylko ten, kto nie wie, że w łonie narodu włoskiego są grupy mówiące dialektami, które od języka książkowego i jedne od drugich odbiegają prawie nie mniej, jak pojedyncze dialekty słowiańskie. O jednolitym poczuciu i przeszłości może mówić tak kategorycznie ten tylko, kto nie wie, że Włochy od upadku państwa rzymskiego były przez półtora tysiąca lat zlepkiem rozmaitych państweczek i widownią wojen wzajemnych i że dzisiejsze poczucie narodowe wyrobiło się już w naszych czasach, omal że nie na naszych oczach» [курсив І. Франка. — D. S.] [8, 1—2].

І. Франко твердив, що слов'янські народи відчувають потребу у «формуванні взаємних відносин», оскільки їх пов'язують спільні інтереси. На думку публіциста, найважливіше питання для слов'янських народів —

національна свобода, яка становить основу загальної свободи, обмеженої «царським деспотизмом». Посилаючись на інформацію зі статті, опублікованої у часописі «Nowa Reforma», І. Франко пише: «Nadaremnie zapytuje "Nowa Reforma", czy wolność, na której ma być ugruntowana łączność słowiańska, z nieba spadnie <...>. Niepotrzebne jest także zapytanie "Nowej Reformy", który organizm polityczny słowiański da nam taką wolność? Na to odpowiedź jedna: nikt nam jej nie da, jeżeli jej sobie sami nie zdobędziemy» [8, 2]. У висновках до своєї публікації письменник чітко озвучив власну суспільно-політичну позицію, стверджуючи, що слов'яни можуть бути могутніми, не загрожуючи нікому, а лише забезпечуючи кожному слов'янському народові свободу та рівні права: «Słowianie utworzyć mogą potęgę — nie groźną światu, bo grozić komukolwiek nie ma potrzeby, ale wystarczającą dla zabezpieczenia każdej indywidualności narodowej, jak największej swobody rozwoju narodowego i kulturowego» [8, 2].

Текст І. Франка «Kółko słowiańskie» (№ 117 «Kuriera...» від 27 квітня 1888 р.), підтверджуючи актуальність слов'янського питання наприкінці ХІХ ст., повідомляв про десяте засідання гуртка під головуванням відомого славіста Антонія Калини [9]. Головною темою зустрічі була лекція сербського славіста Радована Кошутича про історію та літературу словацької нації. Цитуючи Р. Кошутича, І. Франко окреслив два найважливіші періоди розвитку словацької літератури: період Бернолака 1783—1844 рр. та період Штура з 1844 р. Бернолак ініціював відродження Словаччини, видавши чесько-словацьку граматику й словник, наближені до чеської мови часів ХVІ—ХVІІ ст. Словаки використовували цей правопис до часів Штура, Гурбана та Годжа, які здійснили мовну реформу, беручи за основу народну мову. За словами І. Франка, Р. Кошутич цікаво виклав історію словацького народного руху, згадав численні журнали, указав на розвиток словаків у 1860—1875 рр., а потім описав їх падіння під владою Угорщини. Закінчуючи свою стислу оповідь, автор учергове нагадав про важливість слов'янської проблематики.

Серію статей, у яких йшлося про проблеми слов'ян, закривав текст без імені автора «Panslawista o Czechach» (№ 119 «Kuriera...» від 29 квітня 1889 р.). У цій публікації було чітко висловлено позицію І. Франка щодо ідеї панславізму. Зокрема йшлося про «нову слов'янську програму», яку проголосив редактор «Известий Санкт-Петербургского благотворительного общества» Володимир Ламанський (повна назва видання «Известия Санкт-Петербургского Славянского Благотворительного общества»), коли в № 11 й 12 журналу висловлювався про чехів. На його думку, чехи повинні пройти германізацію задля порозуміння між слов'янами та німцями. І. Франко дуже гостро й саркастично висловив своє обурення, зауваживши, що В. Ламанський промовляє до сумління чехів із добродушністю ката: «<...> wychodzi na to, że w interesie Słowiańszczyzny Czesi powinni dać się pożreć Molochowi germanizmu, tym bardziej, że walka ich przeciwziemczeniu nie ma powodzenia. Z dobroduszością kata przemawia p.

Łamanskij Czechom do sumienia, ażeby jak najprędzej zdecydowali się przynieść ze siebie tę ofiarę, gdyż tylko na podstawie tej ofiary можливе jest porozumienie między Słowianami i Niemcami, W takim razie bowiem Niemcy łatwo даłyбы się skłonić до tego, by odstąpić Rosji jako rekompensatę wschodnią połowę monarchii austro-węgierskiej. Między motywami tego projektu znajduje się też i ten, nadzwyczaj pochlebny dla Czechow мотив, że Czesi przedstawiają grupę etniczną, nie mającą żadnej wartości dla szczepu słowiańskiego» [10].

І. Франко також навів реакцію чеського часопису «Politika», який різко розкритикував позицію В. Ламанського та кількох її прихильників серед чеського народу. Зокрема зазначалось, що слова В. Ламанського — слова фальшивого пророка, котрий пропонує чехам, шестимільйонному народу, зректися власних історії та культури. Але чехи не принесуть себе в жертву славизму В. Ламанського, не дозволять нікому диктувати їм, що і як вони повинні робити. Чехи — сильний народ, і коли не зможуть самі впоратись, знайдуть собі друзів серед інших слов'янських народів, але будуть відстоювати свою національну незалежність: «Pojawili się niestety i u nas fałszywi prorocy, chociaż dzięki zdrowemu rozsądkowi naszego narodu, tylko sporadycznie i przemijająco fałszywi prorocy, którzy z haniebnym wyrzeczeniem się dumy narodowej, z wyrzeczeniem się swej świetnej historii i pod wpływem tchórzowskiego fatalizmu chcieli powierzyć losy 6-milionowego wysoko ucywilizowanego narodu o świetnie doświadczonej sile życiowej podstępny i zdradzieckim wirom zagranicznych intryg i zawikłań. Jeżeli te — powtarzamy jeszcze raz pod względem liczby i znaczenia całkiem nieważne czynniki nie nawrócą się wskutek najnowszego manifestu “apostola Słowian” Łamańskiego, to już im pewnie nic nie pomoże, ale w takim razie wcale ich nie szkoda. Wolno im w każdej chwili z baranią ofiarnością dać się pozarzynać na ołtarzu sławizmu p. Łamańskiego, ale naród taki jak czeski, nie da sobie przez nikogo podyktować samobójstwa. Jest on dość silny, by przede wszystkim pomagać samemu sobie, a gdzie by mu własne siły miały nie wystarczyć, poszuka sobie koalicji u innych narodów, które się znajdują w podobnym położeniu, przede wszystkim zaś stanowczy nacisk położy on na zachowanie swej odrębności narodowej» [10].

Насамкінець слід зазначити, що І. Франко насправді розрізняв «слов'янську позицію» й російську ідею панславизму, головним принципом якої було підпорядкування слов'ян російській диктатурі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Манелюк Ю. Панславизм як засаднича ідея федералістських концепцій української державності. URL <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/3169/1/Maneliuk.pdf>, 7.11.2019].
2. Мороз М. Іван Франко. Бібліографія творів 1884—1964. Київ: Наукова думка, 1966. 445 с.
3. Семевский В. Н. И. Костомаров, 1817—1885 // Русская Старина, 1886, том XLIX, С. 181—212.

4. Сич О. М. Драгоманов та І. Франко: критика суспільних ідеалів. URL <http://history.org.ua/JournALL/xix/13/21.pdf>, 7.11.2019;
5. Франко І. Два панславізми. URL: <https://www.i-franko.name/uk/Publicistics/1884/DvaPanslavizmy.html>, 7.11.2019.
6. Шимоник Д. Осмысление идеи славянского единства в творческом и публицистическом наследии Алексея Хомякова // *Panslawizm wczoraj, dziś, jutro*. Red. Zofia Chyra-Rolicz, Tomasz Rokosz. Siedlce: Wydawnictwo UPH, 2016. S.103—114
7. Яценко Г. Іван Франко та Михайло Драгоманов: національно-світоглядні дихотомії // Вісник Львівського університету, 2015. Випуск 40. С. 181—191.;
8. Franko I. Jeszcze słówko o panslawizmie // *Kurjer Lwowski*. 1888. № 83. S. 1—2.
9. Franko I. Kółko słowiańskie // *Kurjer Lwowski*. 1888. № 117. S. 3.
10. Franko I. Panslawista o Czechach // *Kurjer Lwowski*. 1888. № 119. S. 3.
11. Franko I. Postępy panslawizmu // *Kurjer Lwowski*. 1888. № 71. S. 1.
12. Franko I. Postępy panslawizmu // *Kurjer Lwowski*. 1888. № 74. S. 1.
13. Franko I. Postępy panslawizmu // *Kurjer Lwowski*. 1888. № 76. S. 1.
14. Dunin-Wąsowicz K. Dzieje Stronnictwa Ludowego w Galicji. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1956. 267 s.
15. Dunin-Wąsowicz K. Problemy narodu i państwa w myśli programowej ludowców galicyjskich // *Naród i państwo*. Warszawa: PWN, 1969. S. 84—91.
16. Kozak S. Iwan Franko po polsku // *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. Warszawa, 2007. № 23—24. Spotkania polsko-ukraińskie. *Studia Ucrainica*. Pod redakcją Stefana Kozaka przy współpracy Walentyny Sobol, Bazylego Nazaruka. S. 158—184.
17. Kozak S. Ukraińscy spiskowcy i mesjaniści. Bractwo Cyryla i Metodego. Warszawa: P.A.X., 1990. 282 s.
18. Lichodziejewska F. Wstęp. // *Tydzień 1893—1906: bibliografia zawartości*. Materiały bibliograficzne. 1959. № 7. S. VI—VII.
19. Radyszewskij R. Iwan Franko w polskiej prasie: literatura i kultura // *Iwan Franko*. Szkice o literaturze. Kultura, literaturoznawstwo, publicystyka, wyd. I. Warszawa — Drohobycz: Instytut Książki w Krakowie 2016. S. 5—19.

Отримано 30 жовтня 2019 р.

REFERENCES

1. Maneliuk Yu. (2019). *Panslawizm yak zasadnycha ideia federalistskykh kontseptsii ukrainskoi derzhavnosti*. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/3169/1/>. [in Ukrainian]
2. Moroz M. (1966). *Iwan Franko. Bibliografija tvoriv 1884—1964*. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian]
3. Semevskiy V. (1886). N. Y. Kostomarov, 1817—1885. *Russkaia Staryna*, tom XLIX, 181—212. [in Ukrainian]
4. Sych O. (2019). *M. Drabomanov ta I. Franko: krytyka suspilnykh idealiv*. Retrieved from <http://history.org.ua/JournALL/xix/13/21.pdf>. [in Ukrainian]
5. Franko I. (2019). *Dva panslavizmy*. Retrieved from <https://www.i-franko.name/uk/Publicistics/1884/DvaPanslavizmy.html>. [in Ukrainian]
6. Shymonik D. (2016). Osmyslenie idei slavianskogo yedinstva v tvorcheskom i publicisticheskom nasledii Alekseia Homiakova. *Panslawizm vchoraj, dzhibsh, jutro*. Red. Zofia Hyra-Rolich, Tomash Rokosh. Siedlce: Wydawnictwo UPH, 103—114. [in Russian]
7. Iatsenko H. (2015). Ivan Franko ta Mykhailo Drahomanov: natsionalno-svitohliadni dykhotomii. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Vypusk 40, 181—191. [in Ukrainian]
8. Franko I. (1888). Yeshche slovko o panslavizmie. *Kurier Lvovski*, № 83, 1—2. [in Polish]
9. Franko I. (1888). Kolko slovianskie. *Kurier Lvovski*, № 117, 3. [in Polish]
10. Franko I. (1888). Panslawista o Czechach. *Kurier Lvovski*, № 119, 3. [in Polish]
11. Franko I. (1888). Postępy panslavizmu. *Kurier Lvovski*, № 71, 1. [in Polish]
12. Franko I. (1888). Postępy panslavizmu. *Kurier Lvovski*, № 74, 1. [in Polish]

13. Franko I. (1888). Postepy panslavizmu. *Kurier Lwowski*, № 76, 1. [in Polish]
14. Dunin-Vasovicz K. (1956). *Dzieje Stronnictwa Ludowego w Galicji*. Warszawa: Ludowa Spuldzhielnia Vidavnicha. [in Polish]
15. Dunin-Vasovich K. (1969). Problemy narodu i panstwa w mysli programowej ludowcu galicyjskich. *Narod i panstwo*. Warszawa: PWN, 84—91. [in Polish]
16. Kozak S. (2007). Ivan Franko po polsku. *Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. Warszawa, № 23—24. Spotkania polsko-ukrain'skie. Studia Ucrainica. Pod redakcyon Stefana Kozaka przhy vspulpracy Valentyny Sobol, Bazylego Nazaruka, 158—184. [in Polish]
17. Kozak S. (1990). *Ukrainscy spiskovcy i mesyanish'ci. Bractwo Cyryla i Metodego*. Warszawa: P.A.X. [in Polish]
18. Lichodzhieywska F. (1959). Vstemp. *Tydzhen` 1893—1906: bibliografia zavartoshci. Materialy bibliografichne*, № 7, VI-VII. [in Polish]
19. Radyshevskiy R. (2016). Ivan Franko v polskoy prasie: literatura i kultura. *Ivan Franko. Shkice o literaturzhe. Kultura, literaturoznavstvo, publicystyka*, vyd. I. Warszawa — Drohobych: Instytut Kshionzhki v Krakovie, 5—19. [in Polish]

Received 30 October 2019

Danuta Shymonik, professor
Franciszek Karpiński Institute of Regional Culture and Literary Research
24 Batalionów Chłopskich str., Siedlce 08 110, Poland
e-mail: d.szym@op.pl
ORCID: 0000-0003-0671-6619

IVAN FRANKO'S PUBLICATIONS ON SLAVIC ISSUES IN "KURIER LWOWSKI"

The article deals with the series of texts by Ivan Franko on the subject of panslavism, or more specifically, the Slavic question, published in 1888 in the several issues of "Kurier Lwowski". Franko presents his understanding of the contemporary political situation and speaks about panslavism in this context, relating the trend to "the flashes of the national feelings" of the Slavs. Penetrating the essence of the movement, the writer and publicist emphasizes the presence of two different currents in it: centralism (Muscovite) and federalism. The Ukrainian writer is sympathetic to the latter that provides for the opportunity of uniting the Slavic tribes in order to defend their common interests and includes the principle of mutual respect and preservation of each national unit's traditions.

The writer supports his position with such authorities as Mykola Kostomarov, Mykailo Drahomanov, and others. Franko writes a lot about the role of the Slavophile Brotherhood of Cyril and Methodius, founded by Kostomarov, and similarity of its program to the posterior Drahomanov's one.

Following the thoughts of historians, Franko emphasizes that Slavic peoples feel the need for "arranging the mutual relationship" because they share common interests. The most important issue for the Slavs, according to the writer and journalist, is the freedom of every nation, now limited, in particular by "tsarist despotism".

"The Slavs can create power — not dangerous to the world, because there is no need in threatening anyone, but sufficient to secure each national individuality and the greatest freedom of national and cultural development", writes the author of the series. Franko dedicates the final series of texts to the Slovaks and the Czechs.

Keywords: Ivan Franko, "Kurier Lwowski", panslavism.